

heden, toch arm aan inhoud. Het kind, voor wien het boek bestemd is, ziet de geschiedenis ook op deze manier niet anders, dan als een reeks van toevallige gebeurtenissen. Hoe veel rijker is de christelijke beschouwing, die het doelmatige der geschiedenis ook wel eenvoudig, kinderlijk kan voorstellen. Aan het begin de scheppende God, in het middelpunt de verlossende Christus, aan het einde het Godsoordeel.

Het is misschien te veel gevraagd, als men iets althans daarvan in een boek behandeld wenscht te zien, dat niet schroomt het kind nog een berg bijzonderheden te laten slikken, ook mythologische. Daarom kan ik dit boek niet zoo aanbevelen als ik wel zou wenschen.

De tweede notedop lijkt wel op de eerste, maar past er toch niet geheel op. De vorm is wel op de Amerikaanse leest gezet: dezelfde korte hoofdstukken met pakkende opschriften. Het schijnt misschien chauvinistisch, maar mij lijkt dit deel beter dan het eerste. Het is degelijker bewerkt, minder luchtig van toon wel is waar, maar meer één geheel. Dat komt mee, omdat hier het kleinere terrein der Vaderlandsche Geschiedenis betreden wordt, dat beter bekend verondersteld mag worden. Toch is het dit niet alleen. Het is minder anecdotisch, meer een doorlopend verhaal onzer geschiedenis.

De schrijvers staan niet op het christelijk standpunt, ze trachten neutraal te blijven en dat lukt hun meestal. Moelijke kwesties, als de Renaissance komen niet uit de grondverf. Maar had de Reformatie niet wat dieper besproken kunnen worden? Vrijheidsoorlog — vooral ook een godsdienstoorlog, en Reformatie bepaalden den vorm en staatsinstelling der jonge Republiek. Als christelijke natie mogen we daarbij toch wel bepalen worden? En onze kinderen kunnen het begrijpen.

Toch zijn de schrijvers niet bang een eigen meening te poneeren, ook al is die niet volgens de neutrale geschiedboeken juist. In de kwestie Maurits en Oldenbarneveldt kiezen ze partij vóór den prins en zien ze den grijzen raadpensionaris, hoe bedroevend dit ook is, slachtoffer worden van zijn onvaderlandsche politiek.

De opzet van het werk is ongeveer als zijn Amerikaansche voorbeeld: de nieuwere en nieuwste geschiedenis worden niet zoo breedvoerig behandeld als de oudste en middel-periode.

Het slot laat blijken, dat de schrijvers de geschiedenis zien als spiegel voor het heden.

Na de korte beschrijving van den tweeden wereldoorlog en den zoo geheel anders gehoopten vredestdij daarna, waarschuwen zij voor Jan Salie-achtig neerzitten bij de pakken. Zij roepen op tot waken en werken. De les der geschiedenis is immers, dat men nooit behoort te wanhopen. De andere les geven zij niet, zij wijzen niet op de bemoeiing van God met ons volk, die we opmerken in tijden van geloof en bloei, maar ook bij afval en ondergang. Herhaaldelijk wordt gewezen op den sterken band die Nederland en Oranje verbindt, maar niet op de derde macht, God, die 't snoer onverbreekelijk maakt.

Zien we dit boek, naar de bedoeling van de serie, als prettige gids naar moeilijker te betreden streken, dan voldoet deze Vaderlandsche Geschiedenis mij beter, dan de Wereldgeschiedenis van den Amerikan.

Het interessantst is misschien wel de derde notedop, waarin de dierenwereld schuil gaat. Zij past geheel op de eerste, zoowel naar den vorm als naar leidend beginsel. Wat hier over de dierenwereld verteld wordt is meestal zeer beknopt meegedeeld, maar desondanks leest men het met groot genoegen. Wat een massa wetenswaardigheden en aardige bijzonderheden worden hier geboden. Evenals bij de Wereldgeschiedenis moet er heel veel onthouden worden, ook dingen die lang niet gemakkelijk zijn. Het boek krijgt daardoor een docterend karakter, maar de meester is een vlot verteller.

Aan het slot van zijn boek behandelt de schrijver, een Amerikaan weer, den principiële kant van zijn vak. Hij verklaart volbloed evolutionist te zijn, hoeveel bezwaren er ook tegen de evolutietheorie kunnen worden ingebracht. Daarom springt hij met het grootste gemak om met miljoenen jaren en acht bij het bijbelgeloof een overwonnen standpunt, totaal verouderd. „Vroeger hebben de mensen gedacht, dat in den beginne alle dieren geschapen zijn, met de verschillen die wij nu zien”. De evolutietheorie leerde echter beter. Hoewel hij eerlijk er voor uitkomt, dat ook daarin nog niet alles helder is; dat men nooit eenigen overgangsvorm gevonden heeft, en dat er wel een macht moet bestaan, die ons menschenverstand te boven gaat, „een macht die aan het begin van de schepping staat, de macht van de Schepper, de Kracht Gods”, blijft voor hem de evolutietheorie een natuurwet, waarin de vakman gelooft. Tegenstanders zijn vaak leeken. Hij noodigt de jeugd dan ook uit zelf nu maar te kiezen tusschen die beiden.

De jeugd heeft dan al heel wat moeten slikken. De evolutie verklaart ons tot naaste familieleden van de mensachtige apen, omdat beiden dezelfde stamvader moeten hebben gehad. Dank zij de natuurlijke selectie is de mensch opgeklimmen tot wat hij nu is en waarom zou die opgang gestuit worden?

„Is het misschien een fingerwijzing, dat in de toekomst de mens zal toenemen in verstand en goedheid, tot de gouden wet van het Koninkrijk der Hemelen ook op aarde de enige wet zal zijn?” vraagt hij zich af. Dat zal wel lang duren, want in 5000 jaren is de mensch niet veel opgeschoten, hoewel er nu toch wel velen zijn, die het „hebt uw naaste lief als u zelve” in praktijk brengen. Hij besluit daaruit: „al dat eerlijk streven zal in de loop der tijden de mens toch wel vooruit moeten brengen”. Hij is er trotsch op, dat eens de mensch gelijk aan het dier was, want daaruit blijkt de kracht van de soort. Zijn hoofdstuk over den mensch, het hoogste zoogdier, is het kortste. Het begint met: „de mens is een dier”; maar omdat hij een zoo bijzonder dier is, moet hij in een apart boek behandeld worden, het boek over den mensch.

Deze beschouwingen loopen kris-kras door het heele werk heen. Soms zijn ze samengevloerd in een hoofdstukje, doorgaans worden ze als vaststaande feiten gelanceerd. En daarmee moet dit, overigens zeer interessante boek, voor onze jeugd volkomen onaanvaardbaar geacht worden.

Van de drie notedoppen is de Nederlandsche de beste, niet naar den stijl of den inhoud, hoewel die ook daarin goed zijn, maar wegens zijn „ligging”, door het waarachtige streven naar zuivere objectiviteit, dat de schrijvers beter in het oog hebben gehouden, dan hun Amerikaansche voorgangers.

Gron.

H. S.

VITRINGA

UIT DE HISTORIE

over nut, noodzakelijkheid, gezag van Synoden XII

15. Maar, zegt ge, als de leer der Schrift eens streed met de rede!

Onnozele halzen! van welke rede maakt ge gewag: van de rechte en gezonde of van de valsche en bedriegelijke rede, de begoocheling van uw gedachten? Zeker, de rede die terecht aldus genoemd wordt, is een voortreffelijke zaak, een Goddelijke gave, welke aan allen gemeen is. De meesten echter misbruiken haar, juist met hufte rede zich als dwazen aanstellend.

Geen verstandig mensch zal van meening zijn, dat men de rede bij het uitleggen van het Woord Gods of bij het verklaren van de verborgenheden des geloofs wel kan veronachtzamen. Maar bescheiden menschen houden 't daarvoor, dat in 't allervoortreffelijkst wesen Gods, in Zijn Raad en Werken, en in 't verband en einde daarvan zeer veel is, waarvan we niet slechts onkundig zijn, maar waartoe ook 't vermogen van ons verstand niet reikt. En zulks, of wij het Gode niet goed gedacht heeft alle middelen en heel den ontwikkelingsgang daarvan ons hier op aarde te openbaren (want Hij heeft alleen maar die dingen geopenbaard, welke te kennen noodig zijn om het geloof te bevestigen en de hoop te ondersteunen), of wij de gesteldheid van ons verstand niet vatbaar is om die dingen te begrijpen. Hier staan bescheiden menschen stil. Op wat klaar geopenbaard is, zeggen ze amen; ze beteugelen hun te groote nieuwsgierigheid; ze gebieden hun verstand te zwijgen, en verbieden het, vermetel in te dringen in en te beredeneeren hetgeen het niet gezien heeft. (Coloss. 2:18).

Ja, ze verstaan dat de overeenstemming van alle deelen der openbaring over den weg der zaligheid zóó schoon, harmonisch en redelijk is, dat het eene deel licht verspreid over het andere deel, en ze (d.i. die deelen) ook de rede zelf verlichten; ze ondermijnen de rede niet, ze plegen geen revolutie tegen haar. Daarentegen verstaan ze bovendien, dat diegenen in het opstellen van het systeem der Christelijke theologie zeer zwaar tegen de rede zondigen, die onbeschaamd poneeren ook wat tegen haar indruischt. Daartoe behooren zij, die stellen dat de Zaligmaker geen God is, en toch leeren, dat Hij als God te eeren en te aanbidden is.

Deze dingen heb ik aangevoerd, opdat blijken zou, dat de schuld niet ligt bij den regel, volgens welke uitspraken geschieden aangaande 't geloof, zoo men die maar omzichtig, om religie-kwesties tot oplossing te brengen, hanteert; en dat het derhalve, indien maar de wetten van een rechtmatig oordeel in de synoden onderhouden worden, het niet licht gebeurt, dat de dwaling zich vermengt met de synodale uitspraken.

En toch eisch ik hier geen blind geloof, of prijs ik hier menschelijk gezag aan. Synoden hebben geen enkel gezag, indien ze afwijken van de woorden en spreken des Heiligen Geestes. Zij leeren, erkennen, wijzen aan wat de Heilige Geest geleerd heeft. Ik beweer slechts, dat de uitspraken der wettige synoden te eeren zijn als de nuttigste hulpmiddelen en instrumenten ter opsporing, aanwijzing en bevestiging der waarheid. Dat ze zonder grond niet moeten worden versacht. Dat men zonder gewichtige redenen zich van haar niet distancieeren moet, daar ze zonder twijfel in zich besluiten een belangrijk vóór-oordeel van hetgeen waar is.

Doch (tevens) dat men er geen geloof aan mag hechten, tenzij die Synode-uitspraken nauwkeurig aan den toetast der Heilige Schriften gemeten en beoordeeld, de kracht, de waarheid en het licht van de zuivere en gehelligde rede, die daarin doorblinkt, aan

de conscientie van onzen geest hebben aangenaam gemaakt. Opdat ons geloof niet afhankelijk zij van eenig mensch, maar van den Geest Gods. Want als Hij de uitspraken der Synode heeft bestuurd, en tevens ook onze gedachten en gemoedsstemming beheerscht, zal Hij denzelfden fakkel voor ons uitdragen, dien Hij ook in de vergaderingen der broeders ontsteekt. Immers eenerlei is het oordeel en het gevoelen van geestelijke menschen over geestelijke zaken.

Zietdaar, zegt Vitringa, in 't kort mijn oordeel over de Synoden. Veel ben ik voorbijgegaan, dat dit onderwerp nader zou kunnen ophelderen.

P. D.

GRONINGER Brieven

Amice frater.

Het bestuur der Utrechtsche afdeeling en de oppositie, tot welke de heer Puchinger behoorde, wellicht de aanvoerder was, zijn dan in een tweetal samenkomsten tot overeenstemming gekomen; de vrede is hersteld, met groote blijdschap over en weer begroet en in tegenwoordigheid van het volledige Uniebestuur geproclameerd.

Werd de verklaring, eens door den voorzitter gegeven, nu teruggenomen, een verklaring waartegen terecht later door een twee-en-twintig-tal leden der vereniging heftig en waardig en gehoorzaam werd geprotesteerd?

Welneen. Men denke aan de revisie-synode. Er werd niets teruggenomen. Er kwam alleen een toelichting op die verklaring.

Puchinger constateert zelve, dat het bestuur van meening zal blijven, dat de verklaring-Beks-1947 juist en helder was, terwijl deze toelichting-1948 dan eigenlijk meer „nog eens zeggen” is.

Trouwens dat blijkt ook wel, als wij die toelichting nauwkeurig nagaan.

Geconstateerd wordt, wat elk wist, dat zij diende om de interkerkelijkheid in de afdeeling te handhaven. Heeft het woord interpretatie aanleiding gegeven tot discussie, het bestuur verzekert, dat het zijn opvatting handhaaft, want het zegt niet te willen zeggen, dat de kerkkeuze van de verschillende leden een gevolg is van de verschillende interpretatie van de artikelen over de kerk, maar wel houdt het vast aan de opvatting, dat er tusschen verschillende kerken op sommige punten gevallen mogelijk zijn van verschillende interpretatie.

Zulke toelichting zegt niets, of zij zegt: wij blijven bij onze meening. Want er volgt op, dat men hen, die onoverkomelijke bezwaren tegen het woord interpretatie hebben, geenszins aan dat woord binden wil, noch „aan eenige achtergrond er van”.

Men leze immers maar, dat aan het bestuur der S.S.R. de eisch moet worden gesteld, dat het „in het bewustzijn der wederzijdsche kerkelijke opvattingen ruimte moet laten voor ieders standpunt”.

De vrijheid om over die standpunten te discussiëren blijft bestaan en het bestuur zal geen enkele opvatting aan de interkerkelijke societas mogen opleggen, noch zelfs een bepaalde fundeering der interkerkelijkheid. De eenige binding, die in deze verklaring ligt is een binding van vrijheid, gefundeerd op de vrijwillige binding aan den grondslag. En dan zijn alle misverstanden weg. En men viert feest, omdat de vrede is hersteld, terwijl de heer Puchinger jubelt, dat men daar in die bestuurskamer de oplossing vond, naar welke een Voetius en Kuyper heel hun leven lang tevergeefs zochten.

Alsof zulke toelichtingen op verklaringen niet de eeuwen door op diplomatiek en op kerkelijk terrein zijn toegepast en vrij vaak fijner en moeilijker na te rekenen dan ditmaal het geval is.

Laat ons maar aannemen, dat Kuyper het ook wel zoo gekund had, ware hij niet teruggehouden door den eerbied voor en de gehoorzaamheid aan het Woord van God.

De heer Puchinger geeft nu een verklaring, of verdediging dezer toelichting, die het bestuur op zich zelf niet noodig oordeelde, maar, zooals hij opmerkt: wijze bestuurders komen het volk tegemoet. Net zooals de revisiesynode noodig werd, omdat het „volk” ongerust werd. In dat geval zegt een wijs bestuur: wilt gij een toelichting, hebt er dan één en vermaak u er mede, hetgeen wij, zegt de heer P. dan ook doen.

De hiërarchie wordt door de jongeren al aardig nagespeeld, zooals men ziet. Het hooge bestuur buigt zich naar tot het volk, en stelt het met een praatje gerust.

Om nu die toelichting te verstaan hebben wij volgens den heer P. vierderlei noodig. Wij moeten weten den ingang, den doorgang, den uitgang en dan is er ten slotte ook nog een afgang.

De ingang tot die toelichting. Bestuur en oppositie kwamen daartoe elk langs eigen weg. Dit lijkt op toepassing der wijsbegeerte van het pragmatisme.

Prof. Is. van Dijk zegt daarvan: „het pragmatisme maakt al onze theorieën lenig, het spant ze voor onzen wagen, en zet ze aan het werk. Zelf heeft het geen dogma's, geen doctrines, het wil enkel zijn een methode. Het ligt midden in onze theorieën als een corridor in een hotel”.

Zulk een corridor was hier en men kwam van verschillende kanten daar binnen, elk in zijn eigen weg, maar wel met hetzelfde doel: de eenheid in interker-

n aangenaam
kelijk zij van
ds. Want als
urd, en tevens
ig beheerscht,
gen, dien Hij
ontsteekt.
gevoelen van
ken.
oordeel over
dat dit onder-
P. D.

Brieven

g en de oppo-
orde, wellicht
veelal samen-
de vrede is
weer begroet
e Uniebestuur

orzitter gege-
waartegen te-
leden der ver-
am werd ge-
ode. Er werd
n een toelich-

bestuur van
eks-1947 juist
48 dan eigen-

die toelichting

dat zij diende
g te handha-
leiding gege-
dat het zijn
niet te willen
hillende leden
rpretatie van
oudt het vast
chillende ker-
zijn van ver-

gt: wij blijven
men hen, die
oord interpre-
binden wil,
t'.

discussieëren
enkele opvat-
opleggen,
interkerkelijk-
klaring ligt is
de vrijwillige
a alle misver-
et de vrede is
belt, dat men
g vond, naar
leven lang te-
ingen niet de
ekelijk terrein
peilijker na te

r het ook wel
uden door den
n het Woord

laring, of ver-
r op zich zelf
opmerkt: wijze
Net zoolals de
„volk” onge-
bestuur: wilt
vermaak u er
ook doen.

al aardig na-
bestuur buigt
t een praatje

bben wij vol-
moeten weten
it g a n g en
ng.

tuur en oppo-
weg. Dit lijkt
pragmatisme.
pragmatisme
ze voor onzen
leeft het geen
zijn een me-
orieën als een

wam van ver-
gen eigen weg,
d in interker-

kelijkheid te handhaven. Dus zuiver praktisch, als James ook wou wezen. De waarde van iets is de waarheid van iets.

Men kwam elk langs eigen weg, maar wandelde toen niet in den weg des Heeren. Dat is zeker. En zoo kon er ook niets goeds tot stand komen.

Maar nu de doorgang. De een kwam den ander tegen en de laatste vestigde, — dat zijn sporen, zegt de heer P., en niet wat anders — der tegenstanders moest worden „overwonnen”.

Wel — zie nu, Uniegenooten, naar het resultaat: alle onmogelijkheden der voorgelachten zijn overwonnen. Men kan hier een Barthiaanschen term gebruiken en spreken van de onmogelijkheid van het mogelijke en het mogelijke van het onmogelijke.

Men zou het willen uitjuben: wat kan hier niet nog uit groeien?

Hoe het goud uit deze goudmijn op te delven?

Maar — als gezegd — het bestuur dacht, dat de toelichting feitelijk aan de verklaring-Beks niets veranderde. En de oppositie denkt er eigenlijk zelve ook zoo over. Want, dus wordt nu gezegd, wij moeten gebruik maken van het filosofisch begrip der fictie. Of van de Alsob-filosofie van Vaihinger.

Dit wordt in een noot breed en geleerd uitgewerkt.

Alles wordt eigenlijk fictie en de fictie wordt verheven zelfs tot grondslag van het Nederlandsche staatsrecht.

Wij doen alsof. Dus wij doen alsof de toelichting door het bestuur anders wordt gezien dan de verklaring. En wij zelve doen niet anders. Wij doen in elk geval net, alsof wij het over den tekst der toelichting eens zijn. De oppositie schaaft zich er achter met een ondeugend lachje, als zij leest: van nu af aan mag niemand meer lezen wat in den tekst eigenlijk staat.

Maar dat lachje heeft hier geen zin.

Puchinger zegt: dat het bestuur wijs zal doen, alsof zij dat lachen niet ziet. Of als het verstandig is, lacht het mee.

Het heeft allicht een strak en ernstig gezicht getrokken, maar naderhand heeft het gelachen, geloof dat maar.

De voorzitter Beks, zoo wordt geconstateerd, kon helaas niet gebracht worden tot een nieuwe verklaring. Hij wilde „zijn gezicht niet verliezen”. Het ging hier, evenals elders, louter om zelfhandhaving.

In een werk over gelaatskunde, die, naar men nu wel zegt, veel meer kan dan astrologie of grafologie, een werk van Bekers Mac Picard, wordt verklaard, dat de schrijver in een menschengezicht een gansche wereld van wonderen heeft ontdekt, die voorheen niemand heeft gezien, en die hij dan beschrijft. Een dier wonderen is, dat het uiterlijk gezicht niet altijd precies uitdrukt wat innerlijk wordt gedacht. De Chinezen wisten dit al vroeg, naar ik meen, en wij konden het op kerkelijk gebied in den laatsten tijd ook wel ondervinden.

Maar die Picard maakt een opmerking, die van waarde is. Hij zegt: geen deel van ons lichaam is zoo ver rugwaarts nabij den afgrond gezet als het gezicht.

Ik dacht daaraan, toen ik de physiognomische opmerkingen van onzen vriend Puchinger las.

Hoe gingen hij en zijn vrienden rugwaarts steeds meer nabij de diepte der nederlaag, waarin zij ten slotte vielen.

Ik kom nu tot den uitgang.

Onze tong, zoo zegt Puchinger, proeft „Irene”, dat is vrede. Hij moge denken aan de Irenischen, van wien Groen zooveel last had. De uitgang: ja, laat ons nu een wacht zetten voor onze lippen. Dat begrijp ik volkomen. Laat de luiken gesloten zijn, als een diepheid. Want na den corridor kwam de fictie, en dan het arcanum, het geheim. Bestuur en oppositie hebben afgesproken, dat er geen twist zoude ontbranden over de vraag, die in dezen strijd gewonnen heeft.

Dat kon het bestuur gevoelig doen. Want dit is voor alle menschen, die even nadenken over het geval, heel duidelijk. Het bestuur behaalde de overwinning. Ten volle.

Zoo goed als de synodale hiërarchie in de revisie-synode de volle overwinning behaalde. Verschil in woorden? Een gekloofd haar, zei prof. Ridderbos. In dit geval moeten wij zelfs trachten de heft nog eens te splijten.

Het „arcanum” mag niet verbroken worden. Het kan ook niet, zoo wordt verklaard. Zelfs al zou 'n beschonken groepje studenten het arcanum willen schenden, geef hun nog 'n borrel, zoodat hun het spraakvermogen voor bepaalden tijd wordt benomen.

Van den afgang wordt gezegd, dat de toelichting van het bestuur is, en dat er amendementen waren van de oppositie, die aangenomen werden.

Maar ook daarover moet worden gezweigen.

Ik hoorde eens een geestige jonge man, student, lid der vrijgemaakte kerk, zeggen: och, ik blijf in de S.S.R. Ik zie dat verenigingsleven meer als een spel.

Het valt mij op, dat in het verhaal van den heer Puchinger dat spel-element een zoo groote rol speelt; een lustige toon, waarbij men zelfs die opmerking over den borrel boven alle beschonkenheid geneigd is niet zoo ernstig te nemen.

Maar — het ging hier om heel ernstige dingen. Het ging hier om de trouw onzer jonge vrienden aan de belijdenis der kerk van Christus. Zij hadden Zijn eere hoog moeten houden. Zij hadden ten taak de onwaarachtigheid van dit inter-

kerkelijk spel — want daar is het een spel — te doen zien. Ook uit liefde voor hun medestudenten, die zoo verkeerd zien, en die er alleen op uit waren, om de interkerkelijkheid en hun gezicht te bewaren.

Daarom is het niet mogelijk in te gaan op den wensch: honni soit qui mal y pense. Hier moet, wie den Heere gehoorzaam wil zijn, kwaad van zeggen. Want het is niet goed.

Men is er niet van af om ten slotte te verklaren: hier zong ik een lofzang van en op het Carnaval der Fictie, waarin alle Armen van Geest elkander vonden. Het waren daar in Utrecht, bestuur noch oppositie, geen „armen van geest”, die alleen gehoorzaam willen zijn aan den wil van hun Heer en Koning.

Als de heer Puchinger nu zijn artikel eindigt met deze dichtregels:

Na mij geen habbels meer. Knap als je 't kunt.

Punt. Noodlot, Paukenslag, Finale. Punt,

dan meen ik hem in 's Heeren Naam dezen dienst te moeten doen, met hem tot den ernst van het gebeuren terug te roepen.

Wat ons allen kan overkomen en waarvoor God ons allen moge behoeden, is, dat wij Hem ontrouw zouden zijn en blijven.

Met vriendelijke groeten en heilbede, uw toegenegen,

MARNIX.

PERSSCHOUW

Evangeliseeren met de principiele bestrijders.

In „Sneeker kerkbode” haalt ds C. v. d. Waal een stuk aan uit „Getrouw” (Nov. 1948):

Twee jongelieden, de één uit een Hervormd, de ander uit een Gereformeerd gezin, waren bevriend geworden. Zij hadden elkander in de oecumenische beweging ontmoet en kwamen sindsdien herhaaldelijk met elkaar in aanraking. Ook kwamen zij bij elkaar thuis.

De Hervormde jongeman dweept met zijn predikant. Dat was me nog eens een dominee. Die had geen blad voor zijn mond. Hij zei het maar raakweg en rondt. En dan, hij was lid van de Partij van den Arbeid. Die had tenminste op met zijn medemenschen en vooral met de arbeiders.

De Gereformeerde jongeman was het in het eerst heelemaal niet eens met zijn nieuwen vriend, maar, jong als hij was, voelde hij ook wel wat voor vrije dominees en vond hij het toch ook wel mooi, dat die zich buitengewoon voor het volk interesseerden. Hij was trouwens zelf ook niet erg kapitalistisch aangelegd.

De ouders van den Gereformeerden jongeling fronsten wel eens de wenkbrauwen en zuchtten, als beiden zoo aan het redeneeren waren en maakten zich innerlijk wel wat ongerust over hun kind. Maar ze zeiden niet veel. Je moet tegenwoordig zoo voorzichtig zijn met de kinderen. Ze goolen zoo gauw den kop in den wind.

Langzamerhand werden de twee wat vertrouwelijker en vertelde de zoon uit het Hervormde gezin, dat hij, het voorbeeld van zijn dominee volgende, ook maar lid van de Partij van den Arbeid was geworden. Vele jongens uit de oecumenische jeugdorganisatie hadden dit immers ook gedaan en er waren zelfs enkelen bij, die eigenlijk Gereformeerd waren.

Dit laatste vond de Gereformeerde jongeman in het geheel niet mooi. Dat hoorde niet zoo, vond hij. Er waren toch immers Christelijke partijen!

Maar ook in dit opzicht, dank zij den vriendenkring, werden de scherpe puntjes spoedig afgestompt en men kwam overeen, dat per slot van rekening ieder zijn eigen overtuiging moest volgen.

Of te eens mee ging naar de Apollo-Hal? Stel je voor: 5000 jonge menschen in één zaal bij mekaar en zijn dominee uit de Groote Kerk, de socialist, die zou spreken. Neen, het was geen kerk, hij kon gerust meegaan. Ze zongen geen psalmen en er was een muziekcorps. Het zou zeker bevallen. Bovendien, ds. zoo-en-zoo, uit de Gereformeerde Kerk, was ook als een der sprekers aangekondigd. Als die er was, dan kon hij er toch zeker ook wel heengaan.

En hij ging. En zag hoe de rooie, Hervormde dominee zeer broederlijk omging en samenwerkte met den dominee van zijn eigen kerk.

Hij keek eens rond en zag velen zijner nieuwe vrienden van het oecumenisch jeugdwerk. Daaronder waren verscheidene, die ook lid van de Partij van den Arbeid geworden waren, evenals zijn vriend.

Na afloop der meeting, onderweg, werd zwaar gediscussieerd. Kerels! We moeten allemaal lid van de Partij van den Arbeid worden. Dan kunnen we nog eens nuttig worden in de maatschappij. Allemaal. En jij ook!

Hij wilde er niet van hooren. Maar hij werd kleinereend aangekeken om zijn kleinzielige tegenwerpingen. Hun argument was: Als zijn eigen dominee, die toch goed Gereformeerd was, er niets op tegen had om met den Partij van den Arbeid-dominee vriendschappelijk samen te werken, dan was het toch zoo erg niet! Anders zou die dat zeker niet doen.

Enkele maanden daarna was de Gereformeerde jongen ook lid van de Partij van den Arbeid. Hij dreef steeds verder af, zoodat zijn geloof tenslotte schipbreuk leed.

Droevig voor den jongeman.

Droevig voor zijn ouders.

Droevig ook voor den predikant, die zonder het te willen of te weten, toch een struikelblok geweest was voor den jongeman.

Ds v. d. Waal voegt hieraan toe:

Droevig is het te weten, dat na de sprekerij in de Apollo-Hal de geref. synodale ds. zoo-en-zoo (ds. J. Overduin) evangelisatie-pred. voor Amsterdam geworden is. Want daaruit blijkt, dat de kerk van Amsterdam hem geen struikelblok vindt en hem a la Eli niet eens maar aanziet.

Droevig is het, als men taptemelk voor volle melk gaat verkoopen. Welnu, „vriendschappelijk samenwerken met den Partij van den Arbeid-dominee” is knoeien, water bij de melk doen, het evangelie vervalschen en een rood kleurtje geven om het aannemelijk te maken.

Droevig is het, dat, als men protesteert, men „kleinzielig” gevonden wordt. Droevig is het, dat zoo het werk van Groen, Kuiper, J. C. Sikkel, Colijn, Jan Schouten, op de flesch gaat, vooral onder de jeugd. Droevig gesteld is 't met de kerk, die liever de boel bij elkaar houdt en zwijgt als ELI. En die niet, als ELIA, de hedendaagsche kinderen terugroept tot de gereformeerde vaders, Droevig voor een gereformeerde kerk, als haar dienaren de jeugd oproepen te luisteren naar ongereformeerde leiders: Buskes, Barth, Brunner, Droevig... want het oordeel begint bij het huis Gods. Men worde eens wakker en kieze: ELI, valsche rust, geestelijke weerloosheid, of ELIA, kruis, geestelijke weerbaarheid, reformatie!

Terecht is hier ook de naam Schouten genoemd. Ook wat hem van der jeugd aan gepakt en gevormd heeft is niet veilig bij de strooming, die den kansel overlevert aan seculistische uitsluiting en het platform gebruikt voor domme scheldpartijen op seculistische uitsluitingen.

Merkwaardig, hoeveel menschen veroordeelen, wat ze zelf doen. K. S.

De aanklager op het „vredestapje”.

Dr A. de Bondt heeft destijds zich laten gebruiken om den aanval in laatsten aanleg te openen met een formeel aanklachtje, hij met andere Haagse heeren. Het is wel leuk hen weer eens te hooren. Eén hunner wekt de vrijgemaakten schriftelijk op, wat anderen trouwens ook doen, zich te distancieeren van K. S. Een ander, en dat is dan dr A. de Bondt, beklom de rostra van de eenigheid. Hij liet zelfs publiceeren. Hier volgt het:

In de Zuiderkerk te Leiden kwamen de Geref. predikanten in het rayon Zuid-Holland-Noord in conferentie bijeen. Als sprekers traden op dr A. de Bondt, Geref. predikant te 's-Gravenhage-West en ds B. A. Bos, Geref. predikant onderh. art. 31 K.O. te Voorburg, thans legerpredikant in vasten dienst te Groningen. De conferentie deed de volgende uitspraak:

„De conferentie heeft met grote belangstelling kennisgenomen van de uiteenzetting van ds Bos en dr De Bondt, met name over het Genadeverbond. Zowel wat door deze beide predikanten werd gezegd als door wat in de bespreking naar voren werd gebracht, werd de conferentie geleid tot de overtuiging, dat er ten aanzien van het besproken punt zoveel is waarin men één is, en zo weinig, waarin men verschilt, dat naar de mening der conferentie een bijvende breuk — althans op dezen grond — niet gerechtvaardigd is. Zij is verder van oordeel, dat de pogingen om tot hereniging te komen, met kracht gesteund moeten worden en spreekt de hoop uit, dat deze onder Gods zegen tot het gewenste doel mogen leiden.

Als dr A. de Bondt nu ook eens publiceerde wat hij destijds aan de Synode schreef, toen hij opwakte K. S. aan te pakken? De Synode deed hem dezen dienst niet — laat hij zelf alsnog zoo vriendelijk zijn. Wij zien de menschen graag ten voeten uit. Hij kan in ons blad plaats krijgen voor de aanvulling van de Acta zijner uitwerpsynodes.

Overigens zuchten we: worden de menschen nooit wijzer? Vliegen ze altijd weer erin? Daar loopen ze weer achter dr J. Ridderbos aan: ze praten over „HET VERBOND”. Dat doet deze Kamper oudtestamenticus nu ook al jaren. Maar we repeteeren wat al duizendmaal gezegd is: dat verbondstheoretje van A of B of C of X of Y of Z daar kunt U honderd keer over confereeren. Dan bent U nog ver af van de formule van 1942-44-46. En als U die verbondskwestie bekeken hebt, dan zegt Grosheide: ja maar, ik had mijn sacramentstheorie (cand. Schilder). Gaan de heeren dan dáár over confereeren? Ook dan kunten ze jarenlang bezig zijn. Ook dan komen ze weer terecht bij de formule van 42-44-46. En daarna krijgen we nog het kerkbegrip.

En intusschen liggen al die bindingen aan goddelijke waarheden daar nog. Bevestigd tot in 1946. En daarna.

En de brief van dr A. de Bondt: pak aan wie kerkeraden zeggen durft, dat die goddelijke waarheden deels tegenstrijdig, deels onjuist zijn.

Intusschen is „Eenigheid des geloofs” bezig vervangingsformule nummer zooveel in elkaar te draaien. Weer afgaan van de werkelijkheid. Vlucht uit de feiten. Peur de vivre. K. S.

KERKNIEUWS

Beroepen te:

Rozenburg, Cand. H. Eenhoorn te Rotterdam.
De Bilt-Maartensdijk, (2e maal) M. A. J. v. Putten te Twijzel (Fr.).

Aangenomen naar:

Bedum, G. Spijker te Urk (verb. ber.).
Den Hulst-Nieuwleusen, Cand. H. Scholte te Assen.
Delfzijl, R. K. Wigboldus te Stadskanaal.

Bedankt voor:

Sauwerd, Glanerbrug, Minnertsga, Oude Bildt, Loenen a. d. Vecht, Cand. H. Scholte te Assen.

— Ds R. KOOLSTRA is van Almelo verhuist naar Rotterdam-Zuid: Lange Hilleweg 176a, Tel. 74694, Postb. 451728.